

Кошарна Н. В.,

старший викладач кафедри практики та методики
навчання англійської мови Гуманітарного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка,
асpirантка Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ШВЕЦІЇ

Стаття розглядає проблему підготовки вчителя англійської мови у Швеції. Аргументується актуальність аналізу даної проблеми у контексті підготовки вчителів в Україні. Акцент зроблено на практичну спрямованість підготовки вчителів англійської мови.

Ключові слова: педагогічна підготовка, професійна підготовка, вчитель англійської мови, педагогічна практика.

Шлях європейської та світової інтеграції, обраний Україною, зумовлює необхідність інтенсивних змін в політичному, економічному й соціальному житті нашої держави. Саме тому останніми роками відбуваються реформаційні процеси в освітній галузі, спрямовані на досягнення рівня найкращих світових стандартів [3].

Загально відомо, що прогрес будь-якої країни залежить не лише від внутрішніх потенційних старань, а й від того, як ця конкретна держава контактує, співпрацює з іншими країнами, використовує їхній досвід. Прогрес України можливий за умови максимального наближення, а то й безпосередньої близькості до політико-економічних основ інших країн, високого рівня розвитку їх ринкових відносин, прикладом чого, безумовно, є Швеція [1, 5].

Таке соціальне замовлення актуалізує сутнісний зміст підготовки вчителів, а саме англійської мови, його діяльнісний характер, спрямований на оволодіння фахівцем практичними вміннями й навичками навчально-виховного процесу. Сучасна педагогічна освіта покликана формувати вчителя, здатного розвивати особистість учня, зорієнтованого на особистісний та професійний саморозвиток, готового працювати творчо в закладах освіти різного типу.

Вихідні положення щодо змісту й організації підготовки вчителів ґрунтуються на основних засадах Конституції України, концептуаль-

них положеннях II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти (8 жовтня 2001 р.), основних документах ЮНЕСКО, Міжнародної організації співробітництва і розвитку освіти, резолюції Болонської конвенції (18 червня, 1999 р.) та Сорбонської декларації (25 травня 1998 р.), які наголошують на принципах відповідності педагогічної освіти потребам суспільства, фундаменталізації професійної та педагогічної підготовки та гуманістичної спрямованості, демократизму, інноваційності.

В умовах сучасного реформування національної розбудови систем педагогічної освіти в Україні активізувались пошуки вітчизняних дослідників в галузі зарубіжної теорії та практики підготовки вчителів. Зокрема, останніми роками досліджувались педагогічні традиції у темі освітніх інновацій (Л. Вовк); методологічні проблеми вищої педагогічної освіти за рубежем (Л. Пуховська); тенденції, особливості, зміст професійної підготовки фахівців у зарубіжних країнах (Н. Абашкін, О. Глузман, Г. Воронка, С. Романова); становлення та розвиток педагогічної освіти у високо розвинутих країнах світу (Т. Вакуленко, В. Гмаюк, Т. Кошманова, А. Парінов) [1; 2; 3; 4].

Досвід шведських педагогів щодо організації підготовки майбутніх учителів англійської мови зумовлений особливостями політичного, економічного й соціального життя держави. Основні пріоритети скеровані на отримання знань, безперервний процес учіння, на організацію навчального процесу, зорієнтованого на розвиток креативного, самостійного й критичного мислення студентів [7].

Проблема підготовки педагогічних кадрів у Швеції детермінується особливостями загальноосвітньої школи, де з 1-го по 3-й клас на вчально-виховний процес здійснюється одним учителем. З 4-го класу учнів змінюється учитель, який в одній особі продовжить навчання різних дисциплін, за винятком фізкультури, музики, малювання, праці. Подібний підхід зміцнює особистісні контакти між учителем і учнями, які будуються на взаємодовірі та взаєморозумінні, реалізує особистісно орієнтовану модель навчально-виховного процесу. Починаючи з 7-го класу, навчання здійснюється кількома учителями, які спеціалізуються одночасно на 2–3 дисциплінах [5].

Існує кілька споріднених педагогічних спеціальностей: учитель 1–7 класів та учитель 4–9 класів. Спеціалізація студентів співвідноситься з одним з наступними напрямами: шведська мова та іноземні мови (наприклад, англійська та німецька); суспільні науки; природничі науки.

Не зважаючи на сучасну автономізацію вищих навчальних закладів Швеції, які зліснюють підготовку педагогічних кадрів, загальний зміст підготовки учителів англійської мови складається з двох блоків: спеціально-професійного; спеціально-предметного [5].

Загальна мета спеціально-предметного блоку підготовки вчителя англійської мови передбачає формування комунікативних англомовних умінь студентів для застосування їх у вирішенні професійних завдань. У цьому контексті особливо наголошується на необхідності роботи, спрямованої на формування у студентів національної самосвідомості і толерантне ставлення до інших мов і культур, зважаючи на той факт, що сучасна Швеція представляє собою полікультурне суспільство. Укладання Програми підготовки вчителя англійської мови здійснюється за принципом систематичності і послідовності; ускладнення; формування позитивної мотивації навчання; професійної орієнтації.

Студенти мають здобути знання про культуру, традиції, звичаї Великої Британії. Встановлено необхідність міжкультурних зіставлень, які спрямовані на розвиток уміння розуміти іншого і водночас краще розуміти себе. Визначено, що матеріалом для культурологічної роботи є діалоги за ситуаціями повсякденного життя, науково-популярні та художні тексти, які містять культурологічну інформацію, а також окремі мовні одиниці (слова, сталі вислови), в яких відображені специфіку, неповторність способу життя, культури, мислення того чи іншого народу. Добір текстів враховує необхідність роботи над англійськими феноменами, до яких належать імена, особливо важливі для англійської культури, реальні чи створені уявою письменника ситуації, прислів'я, фольклорні тексти та твори художньої літератури [6]. Основна увага приділяється розвитку вмінь правильно оформляти думку англійською мовою з точки зору фонетики, граматики, лексики. Розвиток умінь писемної комунікації набуває особливого значення з першого року навчання.

Системоутворюючим базисом змісту підготовки вчителів англійської мови є практична діяльність студентів, яка розпочинається з перших днів їх навчання у вищому закладі освіти. Даний підхід дозволяє забезпечити наочність, конкретність, актуалізацію і застосування знань у різних педагогічних ситуаціях цілісного освітнього процесу й тим самим підсилити психолого-педагогічну підготовку майбутніх учителів.

Педагогічна практика є наскрізною і відбувається протягом усіх років навчання у ВНЗ. Її особливістю є те, що студенти отримують можливість поглибити й інтегрувати теоретичні знання у єдину систему професійних знань, умінь, навичок. Кожна наступна педагогічна практика, маючи свої специфічні навчальні, наукові, виховні, професійні цілі, відбувається з урахуванням мети і завдань попередньої педагогічної практики.

Так, *пропедевтична пасивна педагогічна практика* на першому курсі (розпочинається вона з першого тижня навчання у ВНЗ) передбачає

ознайомлення із станом навчально-виховної роботи в загальноосвітній школі; формами організації роботи позакласної, позашкільної виховної роботи; обов'язками класного керівника, специфікою його роботи з учнями з урахуванням їх індивідуальних, психологічних, вікових особливостей тощо. Під час педагогічної практики студенти набувають знань, джерелом яких є їх власна діяльність, тобто емпіричні, практичні знання, вилучені з власного досвіду. Це знання з методики, техніки поведінки вчителя, методики і техніки проведення окремих форм і видів навчально-виховної роботи. Тут слід наголосити на особливій ролі вчителя-наставника школи, який спрямовує студентів шляхом осмислення своєї праці.

Одним з провідних методів вивчення студентами педагогічного досвіду є цілеспрямоване спостереження за навчально-виховним процесом. Під час спостереження студенти накопичують життєві спостереження, педагогічні факти з шкільної практики, наочні уявлення про навчально-виховний процес [6]. Спостерігаючи педагогічний процес, майбутні вчителя знайомляться з особливостями спостереження як важливого методу наукового дослідження.

Студенти другого курсу протягом року залучаються до аналітичної педагогічної пасивної практики, мета якої – продовження ознайомлення з організацією навчального процесу і виховною діяльністю загальноосвітньої школи. За визначений період вони вивчають досвід роботи школи: виконують функції класного керівника; досліджують психологічні особливості учнів; спостерігають за навчальною діяльністю вчителя, за використанням ним різних способів формування практичних умінь і навичок.

Безперервна комплексна аналітична педагогічна практика проводиться на третьому курсі. Завданнями студентів-практикантів є означення з:

- матеріальною базою проходження педагогічної практики, шкільною документацією;
- відвідування й аналіз уроків учителів за обраним фахом;
- співпраця з означеними учителями (надання студентом різних видів допомоги);
- проведення індивідуальної консультативної роботи з учнями з предметів, обраного фаху;
- участь у виховній роботі класного керівника, допомога в пілготові та проведенні різноманітних заходів;
- організація педагогічного контакту з класом;
- участь у роботі засідань педагогічного колективу школи;
- аналіз власної педагогічної діяльності;

— визначення теми й розробка плану виконання власного наукового дослідження [6].

Метою комплексної навчально-виховної педагогічної практики на 7 курсі є опанування розвивальними технологіями навчально-вихової діяльності, а саме: сприяти виробленню у студентів умінь і навичок юдейовати і проводити традиційні уроки, різні види позакласної роботи з використанням інтерактивних технологій; здійснювати повний наліз уроку; виховувати потребу систематично поповнювати свої знання і творчо застосовувати їх на практиці, брати участь у методичній роботі, виконувати психолого-педагогічні спостереження за учнями; дійснювати експериментальне дослідження з проблем наукової роботи.

Наказ про проведення практики складається у попередньому сесії. Це дає можливість студентам заздалегідь відвідувати класи, дізуватися про орієнтовні теми майбутніх уроків і співвідносити їх з написанням наукової роботи. Виконання завдання педагогічної практики в тісному взаємозв'язку з метою попередніх практик сприяє вдосконаленню фахової компетенції, формуванню цілеспрямованості, організаційських здібностей. Завданням практиканта на цей період є провести всі навчальні заняття з фахової дисципліни, передбачені навчальним планом [6].

Формування професійної компетенції упродовж навчально-пізнавальної, науково-дослідної, практичної діяльності відбувається ефективно, завдяки кураторській роботі педагогів — керівників практики та використанням навчально-методичного забезпечення.

Таким чином, підготовка учителя англійської мови у Швеції відбувається в органічній єдиноті й оптимальному співвідношенні спеціально-професійного і спеціально-предметного блоків.

ДЖЕРЕЛА

1. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. — К.: Грамота, 2003. — 216 с.
2. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003–2004) / за ред. В. Г. Кременя; авт. колектив : М. Ф. Стелько, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук та ін. — Тернопіль : Вид-во ТДПУ імені В. Гнатюка, 2004. — 147 с.
3. Стратегія реформування освіти в Україні : Рекомендації з освітньої політики. — К. : «К.І.С.», 2003. — 296 с.
4. Вовк Л. П. Педагогічна традиція у системі освітніх інновацій / Л. П. Вовк // Пульсар. — 2000. — № 9. — С. 45–46.

5. A New System of Teacher Education // Government Bill 1999/2000:135 (Ministry of Education and Science in Sweden)
6. Teacher Education. Malmo School of Education Programmes Description. – Sweden, 1998. – 16 p.
7. UNESCO / International Institute for Educational Planning, 2001. Medium-term Plan 2002–2007, Paris.

Особенности подготовки учителей английского языка в общеобразовательных учебных заведениях Швеции

Статья рассматривает проблему подготовки учителя английского языка в Швеции. Аргументируется актуальность анализа данной проблемы в контексте подготовки учителей в Украине. Акцент сделан на практической направленности подготовки учителей английского языка.

Ключевые слова: педагогическая подготовка, профессиональная подготовка, учитель английского языка, педагогическая практика.

Peculiarities of the teacher of English training in general educational establishments in Sweden

The article deals with the problem of training the teacher of English in Sweden. It is argued the necessity of analyzing the problem in the context of teacher training in Ukraine. It is stressed upon practical approach of training teachers of English.

Key Words: pedagogical training, professional training, the teacher of English, pedagogical practice.

них положеннях II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти (8 жовтня 2001 р.), основних документах ЮНЕСКО, Міжнародної організації співробітництва і розвитку освіти, резолюції Болонської конвенції (18 червня, 1999 р.) та Сорбонської декларації (25 травня 1998 р.), які наголошують на принципах відповідності педагогічної освіти потребам суспільства, фундаменталізації професійної та педагогічної підготовки та гуманістичної спрямованості, демократизму, інноваційності.

В умовах сучасного реформування національної розбудови систем педагогічної освіти в Україні активізувались пошуки вітчизняних дослідників в галузі зарубіжної теорії та практики підготовки вчителів. Зокрема, останніми роками досліджувались педагогічні традиції у темі освітніх інновацій (Л. Вовк); методологічні проблеми вищої педагогічної освіти за рубежем (Л. Пуховська); тенденції, особливості, зміст професійної підготовки фахівців у зарубіжних країнах (Н. Абашкін, О. Глузман, Г. Воронка, С. Романова); становлення та розвиток педагогічної освіти у високо розвинутих країнах світу (Т. Вакуленко, В. Гмаюк, Т. Кошманова, А. Парінов) [1; 2; 3; 4].

Досвід шведських педагогів щодо організації підготовки майбутніх учителів англійської мови зумовлений особливостями політичного, економічного й соціального життя держави. Основні пріоритети скеровані на отримання знань, безперервний процес учіння, на організацію навчального процесу, зорієнтованого на розвиток креативного, самостійного й критичного мислення студентів [7].

Проблема підготовки педагогічних кадрів у Швеції детермінується особливостями загальноосвітньої школи, де з 1-го по 3-й клас на вчально-виховний процес здійснюється одним учителем. З 4-го класу учнів змінюється учитель, який в одній особі продовжить навчання різних дисциплін, за винятком фізкультури, музики, малювання, праці. Подібний підхід зміцнює особистісні контакти між учителем і учнями, які будуються на взаємодовірі та взаєморозумінні, реалізує особистісно орієнтовану модель навчально-виховного процесу. Починаючи з 7-го класу, навчання здійснюється кількома учителями, які спеціалізуються одночасно на 2–3 дисциплінах [5].

Існує кілька споріднених педагогічних спеціальностей: учитель 1–7 класів та учитель 4–9 класів. Спеціалізація студентів співвідноситься з одним з наступними напрямами: шведська мова та іноземні мови (наприклад, англійська та німецька); суспільні науки; природничі науки.

Не зважаючи на сучасну автономізацію вищих навчальних закладів Швеції, які зліснюють підготовку педагогічних кадрів, загальний зміст підготовки учителів англійської мови складається з двох блоків: спеціально-професійного; спеціально-предметного [5].